

Muistojeni Kuivaniemi

Taimi Käkelä
Lähde?

*Tässä mökkini pienoinen
suojassa suurien koivujen,
katveessa korkean kallion.*

*Loisteessa aamuisen auringon
herään laineiden lauleloon.*

Karjan kuljetus veneellä...

Kuivaniemeltä, Taipalsaaren kartalta Merenlahden suunnasta, löytyy paikka nimeltä Lehtola. Siellä on pieni mökki, jota karjamajaksi nykyisin nimitetään, koska sitä käytettiin vain kesäisin paimenten asuntoja. Noin kolmea kuukauden ajan lehmät olivat paimenten hoivailemina metsälaitumilla. Karja vietiin kesäkuussa ja syyskuussa tuotiin pois.

Lehmät oli äitini nuoruudessa viety ”hilaveneillä”: kaksi venettä oli yhdistetty orrella narulla sitoen toisiinsa ja veneiden perät köydellä. Veneiden väli oli noin puoli metriä. Orsi oli vähän keskikohdasta keulaan päin veneiden yli poikkisuunnassa. Lehmä pantiin veneeseen orren ja perän väliin ja kiinnitettiin kytkynarulla orteen. Molemmissa veneissä soudettiin ulommilla airoilla. Peränpitäjä voi olla kummassakin veneessä. Luulisin, että miehet toimivat soutajina vastoin taipalsaarelaista tapaa.

Täytyi siinä olla hartiapankissa voimaa, kuka sitten olikin airoissa, kun vesimatkaa oli noin seitsemän kilometriä. Mäntymiehellä oli niin suuri vene, että siihen mahtui viisi lehmää kerrallaan: kaksi lehmää rinnakkain, kaksi peräkkäin ja viides niiden taakse.

... Laivalla ...

Myöhemmin lehmät kuljetettiin laivalla. Laivat Koski, Tuulikki ja Turisti liikennöivät Lappeenrantaan. Tuulikki yöpyi Savitaipaleella ja Koski Leväsissä. Lehmät vietiin kirkonrantaan tai Haikkaanlahdelle, missä ne talutettiin laivan keulakannelle ja kytkynarulla kiinnitettiin reilinkiin. Haikkaanlahdelta oli parempi viedä, koska seuraava laituri oli jo Orjainniemi, missä lehmät otettiin pois laivasta. Näin useimmiten, mutta joskus vietiin Pulkkaniemeeseen tai Kuiva-

niemeen, kerran Kaulionniemeen, mistä olikin lyhin maamatka omalle maalle. Orjainja Pulkkaniemestä matkaa kertyi moninkertaisesti, kun oli Orjainlahti kierrettävä ja tultava Merenlahden kylän kautta. Kuivaniemen kärjestä oli arviolta omalle maalle noin kaksi kilometriä.

Lehmien vieminen tapahtui laivan tullessa Lappeenrannasta kello 14–15, pois tuominen taas aamulla viiden kuuden ajoissa. Lehmät oli tuotava jo edellisenä iltana yöksi Orjainniemeen, koska ei niitä mitenkään voinut aamupimeällä tuoda tietämöiden metsien läpi. Oli vain kapea polku kuljettavana, ja sekin välillä hävisi jalkojen alta.

Muistan, että kerran lehmät pantiin laivaan Kuivaniemen laiturilta ja otettiin pois Juntulassa, jolloin kävelymatkaa kotiin kertyi kymmenisen kilometriä. Tämä taisi olla viimeisenä kesänä, kun laiva kulki Taipalsaarella. Laivaliikenteen lakattua lehmien kuljetus Kuivaniemen laitumelle tuli entistäkin hankalammaksi.

... Ja lautalla

Seuraavana kesänä lehmät vietiin lautalla, jota moottori veti. Lautta oli tulitikkulaatikon muotoinen laudoista tehty ”kaukalo”, koko ehkä neljä kertaa viisi metriä, syvyys 60–70 senttimetriä. Lehmät otettiin Riutanniemen rannasta lautalle. Meitä oli siinä kolme tyttöä ja neljä lehmää. Lastia vetämässä oli Eino Purhonen moottorive-neellä.

Eihän siinä vauhti pelottanut, mutta se vähän hirvitti, kun koko ajan lautojen raoista lirutti vettä kaukaloon. Silmä tarkkana, kurku kuivana tuijottaessani veden tuloa kuulin, kun tytöt alkoivat nauraa kikattamaan. Minä kiukkuisena kysymään: ”Mitä työ nauratta? Lehmät intoutuu, ja koatuu vaikka koko revoikka järveen...” Samaan vetoon kuului vastaus: ”Sitähän myö, ku tuo Almu meinas ottoa miut niskasa peälle.”

Niin liu’uttiin Riutanselän yli Orjainlahteen. Kun mökin katto alkoi näkyä, niin jännityskin laukesi. Rantaan päästyämme ihana luonnonrauha täytti mielen – sama, jonka jo lapsena aina tunsin, kun isän kanssa sinne veneellä mentiin. Se oli juhlava, ihana tunne.

Rantaan tultua lehmät irrotettiin kytkyistä ja laskettiin metsään syömään. Hyvin ne uuteen oloon suhtautuivat, olihan se joillekin ennestään tuttua.

Paimentyttöjen kesä

Siitä paimenten elämä taas alkoi. Aamulla kello herätti puoli neljältä sävelin ”Minun kultani kaunis on”. Lehmät oli lypsettävä ennen laivalle menoa. Ne oli yön ajaksi laitettu tarhaan tai läävään, jos oli kylmä tai sade. Laivalta tulon jälkeen lepäsin pari tuntia ennen muihin töihin ryhtymistä.

Ensimmäisinä paimenkesinä lypsin lemmiä kolme kertaa päivässä. Jos oli kuuma päivä, ei niitä tahtonut löytää, kun ne olivat hiljaa makaamassa puiden alla auringolta suojassa. Kellokaan ei kilahtanut. Maito piti viedä lahden yli Lappalaisen lähteeseen jäähtymään.

Oli kaikenlaista touhua. Aitoja laitumen ympärillä oli korjailtava ja huolehdittava, etteivät lehmät päässeet vieraalle puolelle karkailemaan. Siellä oli niitty, josta heinä useimmiten niitettiin viikatteilla ja kuivatettiin seipäillä. Kotoa tuli apuvoimia heinätöihin. Talliin korjaaminen oli aika raskas homma. Joskus saatiin hevonen kuormia vetämään. Muistan kuitenkin yksin korjanneeni heiniä niin, että otin molemmin käsin seipään päästä kiinni ja kannoin sen olallani.

Marja-aikaan kerättiin marjoja. Aina oli mustikoita enemmän tai vähemmän. Puolukoitakin keräsimme Koisenniementä. Harvoin lehmät oma-aloitteisesti mökille tulivat. Usein marjasta tullessani huutelin nekin kotiin. Kyllä johtaja, kellokaula, huutoni tajusi, kun hoilasini: ”Aitse, aitsee, Ystikki, Ystikki!” Kohtahan se kellonkalkatus alkoi jostakin päin kuulua.

Kerran Lappalaisen karjakko sanoi kuulleensa minun apua huutaneen. Kuului näes lahden yli, kun minä lehmiäni huutelin. Sai toki selvän, ennen kuin tarttui airoihin. Kyllä niitä avunhuutojakin aaltojen yli meni.

En muista koskaan ajan pituudesta kärsineeni siellä ollessani, monasti ehkä päinvastoin. Tein vastoja, kalastin, ja minulla oli vokkikin sadepäiviä varten. Silloin kehräsin sillasta lankaa. Se oli sodan jälkeen, kun tekokuidut ilmestyivät.

Pyhäisin käytiin naapureita tervehtimässä. Usein menimme sakilla jonkun paimenen luo, varsinkin silloin, kun vielä oli neljällä mökillä asukkaita. Myöhemmin oli paimen vain Purhosen ja meidän mökillä. Tällöin tietenkin olimme aika paljon yhdessä, ainakin aamuin illoin laivareissulla. Monena kesänä joutuin uusien naapuripaime-

nien pariin, varsinkin Lappalaisen mökillä muistan olleen neljä eri tyttöä. Pian sitä tuntuiksi tultiin. ”Oltiin kuin yhtä perhettä”, näin sanoi Hilma Purhonen Kuivaniemellä oloaikaansa muistellessaan.

Laivarannassa

Aikaisemmin mainitsemani laivareissut olivat päivän kohokohtia, aina siellä jotain hauskaa kuuli ja näki. Laivalla käytiin vuorottain kaksi paimenta kerrallaan joko vuoropäivinä tai -kertoina. Maitokannujen kannet oli maalattu erivärisiksi, joka laiturilla oma värinsä. Muistini mukaan Orjainniemeen jäävien kannujen kansi oli keltainen. Näin helpotettiin ja nopeutettiin laivamiesten työtä, sillä kannuja oli useita kymmeniä laivan keulalla.

Niistä laivalla käynneistä on muistissani eräs sateinen aamu. Tullessamme rantaan kuului ääni: ”Huomenta!” Emme heti tajunneet, mistä ääni tuli. Sattui sitten silmämme syrjällään olevaan kalasumppuun, jonka reunan yli näkyi pää. Sieltä ryömi esiin Mari Pyörni. Oli siinä näkyä kerrakseen ja naurussa pitelemistä. Nauru pääsikin meiltä valloilleen kotiin päin soudeltaessa ja monasti sen jälkeenkin.

Kerran iltapuolella laivan tullessa rantaan perämies seiso asterikimppu kädessä. Pitkässä narussa heilui tavallista kookkaampi onnittelulappu, lienee ollut pahvisen kenkälaatikon kansi. Piti siinä puhetta: ”Aamulla lehteä lukiessani näin, että on nimipäiväsi. Täytyihän ne kukkaset ostaa, ja tässä ne on.” Otin vastaan kimpun violetin värisiä asteireita – oli oma väri: vanhanpiian väri.

Vesi oli joskus niin ylhäällä, että laiturimeni poikki, pääsi vain kahlaamalla rannalle. Silloin nostimme kannut suoraan veneestä laiturille. Kerran humpsahdin kannuineni veteen veneen irrotessa. Ei näkynyt tyttöä sinä aamuna laiturilla laivan saapuessa. Oli märissään soudettava pari kilometriä mökille. Kuivuihan ne vaatteet kesällä.

Toisenkin kerran jouduin ahvenien valtakuntaan, silloin oli kaverina lehmämullo. Talutin sitä laiturilta laivaan ja juuri, kun olin lankonkin päällä, se säikähti jotain. Siellä olin laivan ja laiturin välissä lehmän kera. En muista, kumpi ensin selvisi rantaan. Lehmän talutti joku toinen laivaan, ja minä jäin vaatteita valuttelemaan rannalle.

Tein kerran oikein pienen tuohkosen, ja keräsin siihen marjoja. Laivamatkalla annoin

sen kapteenille, ja sanoin tuoneeni hänelle marjoja. Kapteeni oli yleensä hyvin totinen, mutta silloin hän ainakin hymyili. Seuraavana päivänä hän antoi tuohkosen takaisin sanoen: ”Ainahan ne tyhjät astiat on palautettava.” Roppeessa oli kaksi karamellia, ne juuri ja juuri siihen sopivat.

Oli tapana aina jotain pilailia, ei siinä mielestäni mitään pahaa ollut. Luulenpa noiden paimenten herättäneen hilpeyttä matkustajissakin, vai lieneekö harha-ajatus. Meistä ainakin olivat hupaisia hetkiä nämä laivalla käynnit, ehkä siinä nuoruudellakin oli osansa.

Tosin ei paimenparkaa liian korkealle arvostettu seuraavan lorun mukaan: Sä kauris karjapiika, navetan kukkanen, kasvanut tunkiolla seurassa sonnien. Näin oli joku ohikulkija riimiteltyt naapurin saunan oveen. Runosuoni oli pulpunnut entisaikaankin. Vanhemmilta kuulin tämäntapaisen ajatus-tenilmaisun: Orjainniemi alkava, Lehtolan venevalkama, Jokelan akkoin patama, Röytyn rauhansatama. Jatkoa en muista.

Kuivaniemen paimenkesät

Olin ehkä 16-vuotias ollessani ensimmäistä kesää Kuivaniemellä lehmien hoitajana. Silloin kävin Hilma Purhosen mökillä olemassa yötä. Oli rattoisampaa yhdessä. Rantalepikossa kiemurteleva kivikkopolku mökkien välillä ei päässyt ruohottumaan. Toisinaan soutelin veneellä tuon parisataa metriä.

Vuosina 1940–45 meidän karja ei ollut Kuivaniemellä, mutta kesinä 1946–50 taasen entiseen tapaan. Nuo välivuodet olivat kai ainoa katko 90-vuotiaan äitini muistin aikana. Laivaliikenteen loputtua Eino Purhonen kävi noutamassa maidot moottorilla. Meiltä kotoa tultiin hakemaan kannut Purhosen rannasta. Matkaa oli yhteen suuntaan kolmisen kilometriä. Lämmin maito vietiin kotiin voiksi valmistamista varten ja jäähdytetty lähetettiin meijeriin. Tyhjät pystöt haettiin maitolavalta maantieltä, pestiin ja toimitettiin Purhosen rantaan edelleen Kuivaniemelle vietäviksi. Se oli raskasta ja aikaa viepää touhua.

En tiedä, mikä vuosiluku silloin kirjoitettiin, kun paimenten kesä Kuivaniemellä alkoi. Meidän talon osalta se päättyi syyskuussa 1950, ehkä seitsemäntenä päivänä. Tuolloin lehmät laitettiin sieltä lautalle ja Jokelan rannassa otettiin pois.

Loisteessa aamuisen auringon

Olin viettänyt monet rattoisat hetket paimenten seurassa; kiitos kanssaihmisille. Se oli päättynyt. En luule enää koskaan niillä mailla lehmän kellon ääntä kuulevani. Edellä kerrottua muistellessani tuli ajatuksiini sanat: siellä metsä kirkkoni olla sai.

Vuodetkaan eivät ole himmentäneet lapsuuteni muistikuvaa Kuivaniemeltä. Kuvaa, missä aamuaurinko loi säteitään ristiikkunan läpi liitujauholla valkaistuun rapattuun uunin nurkkaan, jonka hiiloksessa rautaisessa haahlakoukussa pieni pata riippui. Verkkaisina aamutunteina mökin sängyssä sitä katselin laivalta tulijoita odottaen. Ei ole enää ikkunaa, ei uunia, ei lapsuutta.

En malta olla kertomatta siitä elävästä taulusta, jota niin usein silmäilin. Saman ikkunan takana taulussani näkymät vaihtelivat milteipä päivittäin. Milloin auringonsäteet leikkittelivät lahden pehmeillä laineilla, väliin valkeana vaahtoavilla tyrskyillä, milloin painavat vesipisarot säikyttivät hämärtyvässä illassa lepäävää tyventä lahden pintaa saaden sen väräjäämään. Kuunsillankin taulussani näin. Jos tuo riippuvin oksin vuodesta toiseen seisonut vanhan läävän paikan vierellä oleva valkoharmaa koivu tarinaa kertoa vois, luulisin, että se esiaikojen muistoja ois.